

Zápis o obhajobě disertační práce

Akademický rok: 2024/2025

Jméno a příjmení studenta: Mgr. Michal Brabec
Identifikační číslo studenta: 43306987

Typ studijního programu: doktorský
Studijní program: Translatologie
ID studia: 542015

Název práce: Katalánsky psaná literatura v českém překladu
Pracoviště práce: Ústav translatologie (21-UTRL)
Jazyk práce: čeština
Jazyk obhajoby: čeština
Školitel: prof. PhDr. Jana Králová, CSc.
Oponent(i): doc. Juan Antonio Sánchez Fernández, Ph.D.
PhDr. Mgr. Josef Prokop, Ph.D.

Datum obhajoby: 16.10.2024 **Místo obhajoby:** Praha
Termín: řádný

Průběh zkoušky: 10:05: Předseda komise doc. PhDr. Bc. Tomáš Svoboda, Ph.D. zahájil obhajobu, představil doktoranda a složení komise (opONENTY, konzultantku i ostatní členy).

10:08: Doktorand se nejdříve představil, nastínil své akademické pozadí a popsal průběh studia včetně důvodů, proč se jeho studium prodlužovalo. Doktorand vysvětlil, že v prvních letech studia se jako absolvent filologického studia soustředil na doplnění znalostí z oboru translatologie a na vymezení metodologie výzkumu v dějinách překladu, a vytvořil si tak podmínky pro zpracování textu disertace. Vzhledem k tomu, že těžiště práce spočívalo v archivním výzkumu jakožto standardní metodě práce v současné translatologii, způsobila značné komplikace cestovní omezení v období proticovidových opatření, která mu znemožnila soustavnou práci v katalánských archívech, a stala se tak jedním z důvodů pro prodlužování doktorského studia.

10:10: Doktorand zahájil prezentaci své disertační práce, jejíž školitelkou byla prof. PhDr. Jana Králová, CSc. Během prezentace zazněly mimo jiné následující informace:
- Předkládaná disertační práce si klade za cíl zmapovat českou překladovou produkci z katalánsky psané literatury a na základě výsledného korpusu zachytit diachronní vývoj literárního překladu z katalánštiny u nás. Motivací mu byl dosavadní stav bádání, kdy doposud existovaly pouze dílčí a kusé studie. Nejvýznamější studie na tomto poli (Jan Schejbal) končí rokem 1989, doktorand tedy shledal, že je nutné na tuto práci navázat a danou mezeru zaplnit. Doktorand nastínil i další odborné práce, které ho inspirovali.
- Předmětem zkoumání je proces zpřístupňování cizojazyčné literární

tvorby českým čtenářům, v němž je překlad coby výsledný produkt překladatelské činnosti základním komunikačním prostředkem.

Středem zájmu je překlad jako druh a způsob mezikulturní komunikace, jako projev meziliterární výměny.

-Cílem disertační práce je podat pokud možno úplný soupis všech doposud vyhotovených českých překladů z námi zkoumané literatury a na jejich základě uceleně a komplexně zmapovat vývoj, tendence a charakteristické rysy překládání katalánsky psané literatury do češtiny.

-Doktorand podotkl, že bylo nejdříve nezbytné definovat, co to je katalánská literatura, což bylo námětem i jednoho z posudků a další částí obhajoby.

-Prvotním cílem bylo získání primárních vstupních dat, tj. vyhledání jednotlivých překladů. V další fázi se pak jednalo o vyhledání sekundárních dat, tj. informací či podkladů, na jejichž základě bylo možné vznik těchto překladů či počínání příslušných překladatelů objasnit a kontextualizovat. Tento požadavek se pochopitelně odrazil i na metodologickém přístupu, tedy na využití metody archivního výzkumu. Využil také dobového tisku, osobních knihoven, deníků, dedikací, osobní korespondence. Doktorand ve své práci mapuje téměř 150 let českého překladu z katalánštiny.

-Postup vychází z doporučení Anthony Pyma jakožto jedné z vůdčích osobností tranlatologie 20. století:

Na základě výsledného korpusu překladové literatury z katalánského jazyka, který se zcela záměrně neomezuje jen na překlady publikované knižně, byly dějiny českého překladu katalánské literatury rozděleny do pěti období. Mezníky jsou významná politická data, což podporuje tezy, že společenská a politická situace významně promlouvala do sprostředkování katalánské literatury v našem kulturním prostředí. Jednotlivá období během prezentace stručně charakterizoval.

-Doktorand dále pospal vnitřní dělení kapitol disertační práce a motivaci k danému řazení, které není náhodilé, ale svým pojetím není prací jen pro tranlatology, ale i pro literární vědce, ale i politology.

-Doktorand zdůraznil, že se mu podařilo potvrdit vstupní hypotézy. Podařilo se mu (relativně) kompletně zmapovat dějiny překladu katalánské literatury do češtiny. Potvrdil, že klíčovými aktéry českokatalánské literární výměny realizované prostřednictvím překladu jsou samotní překladatelé (popř. další zúčastněné osoby), přičemž do tohoto procesu významně promlouvá různá míra pocitu česko-katalánské sounáležitosti, která je ovlivněna aktuální politickou konstelací.

-Závěrem dodává, že ačkoli je předkládaná práce především pokusem o zaplnění mezery v dějinách českého překladu, v souladu se standardy soudobé tranlatologie se zároveň stává i příspěvkem k poznání problematiky překladu mezi dvěma středně velkými kulturami, což je v případě národů slovanského a románského jazyka doposud málo probádaná oblast i z hlediska mezinárodní tranlatologie. Nastínil i možnosti dalšího bádání, tedy možnost zkoumání osobní korespondence katalánských autorů a českých překladatelů. Na projektu se doktorand předběžně domluven s Instituto katalánských studií v Barceloně. Dále nastínil možnost zkoumání opovných překladů jednoho autora.

-Závěrem Michal Brabec poděkoval Ústavu tranlatologie, své školitelce i rodině."

10:35: Student zakočil svou prezentaci.

10:37 – 10:43: Školitelka shrnula obsah disertace a zdůraznila, že práce Mgr. Brabce je výsledkem dlouhodobého zájmu autora o danou problematiku. Jde o první práci, která se komplexně zabývá

problematikou překladu katalánsky psané literatury do češtiny v širokých kulturních a sociálních souvislostech.

Zdůraznila, že projekt práce byl ambiciózní, opírající se o archivní výzkum. Školitelka uvedla, proč k obhajobě dochází v osmém roce studia. Důvodem byla především omezení v období proticovidových opatření, která mu znemožnila bádání v katalánských archívech. Práce je z hlediska translatologického výzkumu aktuální volbou samotného tématu (překlad mezi dvěma středně velkými kulturami) a metodou výzkumu (důraz na využití archivních pramenů).

Školitelka uvedla své připomínky k disertační práci. Výhrady měla především k nesystematičnosti práce na disertaci, kdy doktorand klad v určitých obdobích větší důraz na popularizační činnost.

V neposlední řadě zmínila školitelka své dotazy k obhajobě, které zní následovně:

a) V současné době se tématem stávají i tzv. „fanouškovské“ překlady, publikované na sociálních sítích. Domníváte se, že jejich zkoumání by mohlo být dalším ze zdrojů poznání postavení překladů z katalánštiny v českém prostředí?

b) Domnívá se doktorand, že by si vztahy mezi českými a katalánskými elitami zejména ve druhé polovině devatenáctého století zasloužily zvláštního zkoumání i mimo rámec translatologický?

10: 44: Předseda komise Tomáš Svoboda vyzval k představení posudků.

10:45 – 10:50: Oponent PhDr. Mgr. Josef Prokop, Ph.D. shrnul svůj posudek. Práce se dle oponenta vyznačuje chvályhodnou snahou o zachycení úplné překladatelské produkce ve sledovaném období, což z ní činí v daném tématu unikátní studii s nepochybným přínosem, nejen na badatelském, vědeckém poli, ale i v obecně kulturní rovině. Pro práci je podle Josefa Prokopa charakteristická pečlivě rozvržená struktura. Vzhledem k rozsahu jejího záběru a hloubce ponoru k detailním zjištěním a k jejich interpretacím je naprosto nezbytná. Oceňuje rovněž vymezení přesně ohraničených podtémat zkoumání. Jelikož je práce založena na velké sumě faktografického materiálu, bylo nutné, aby Michal Brabec precizně pracoval s odkazy a s citacemi, což se mu bezesporu dařilo. Oponent totéž konstatuje i o jazykové a formulační rovině práce, která se vyznačuje kultivovaným jazykem.

Badatelské úsilí Michala Brabce se zaměřovalo na dohledání či eventuálně ověření relevantních faktografických skutečností, po nichž pátral s přesně vymezenou perspektivou záběru a hloubky, a s přesně stanovenou metodou. Toto považuje oponent za klíčové. Jednoznačný přínos práce vidí oponent v nabídnutí komplexního širší záberu i pohledu na vymezené téma.

Závěrem oponent Josef Prokop konstatuje, že považuje práci za pečlivě a s nadhledem vypracovanou a za nepochybně přínosnou jak pro další odborné bádání, tak pro širší veřejnost. Předběžně ji klasifikuje jako „prospěšl“.

Žádné dotazy k obhajobě neuvedl.

10:51 – 11:00: Oponent doc. Juan Antonio Sánchez Fernández, Ph.D představení svůj posudek.

Práci doktoranda hodnotí jako velice bohatou na podrobné informace a zdůrazňuje, že tématu se chopil odpovědně a solidně. Dle oponenta je těžké si představit, že by existoval nějaký důležitý překlad v daném období, který by byl v jeho práci opomenut. Cíl práce, který si Michal Brabec zvolil, byl tedy zcela splněn.

V práci je dle oponenta nastíněno mnoho zajímavých aspektů, které sice nesouvisí s jejím hlavním cílem, nicméně by se o nich dalo diskutovat při obhajobě. Práci spíše vnímá jako literárně historickou, však úzce související s dějinami překladu. Práci považuje za vynikající, nemá výhrady, pouze komentáře k zamyšlení. Prvním z nich je problematika definice katalánské literatury. Kdo může

posoudit, co to je katalánská literatura (kam spadají autoři z Andorry, Valencie apod.). Podotkl, že se nejspíše jedná o problém formulační, ani oponent si není jistý, jak definovat katalánskou literaturu.

Podle oponenta je pro pochopení recepce nějakého autora nebo recepce celé jedné literatury zásadní textová analýza, která záměrně stála stranou doktora pozornosti. Oponentovi chybí v práci komentář k daným textům, i když chápe, že každá práce je psaná pouze z určitého hlediska a nemůže obsahovat vše.

V práci zazněla e, že hlavním aktérem výměny je překladatel, ale dle oponenta hrají roli i instituce a tlak, který vyvíjejí. Otázkou je, do jaké míry má Pym pravdu.

Závěrem navrhuje hodnocení „prospěl“.

11:00: Školitelka podotkla, že nejdříve bylo nutné vědět, co je, pak až lze přistoupit k analýze, proto nebyl veden k této metodě práce. Disertace je spíše rámcem pro další následovníky.

11: 01: Předseda komise vyzval doktoranda Michala Brabce k reakcím na posudky školitelky a oponentů.

11: 01 – 11:05: Doktorand reaguje na posudek školitelky prof. PhDr. Jany Králové, CSc. Konstatuje, že se spíše zdálo, že jeho práce je nesoustavná, ale že na disertaci pracoval soustavně, konzultovat pak docházel nárazově, což mohlo vyvolat dojem nesystematičnosti. Dále se vyjádřil k překladům na internetu (časopis Plav, Youtube, Instagram) a k nejnovějším studentským překladům, které do své práce nezahrnul. Doktorand tyto typy překladu považuje rovněž za perspektivní v rámci rozvíjení pronikání katalánsky psané literatury do českého prostředí.

Dále zmínil, že si je vědom i významu katalánsko – českých vztahů, které se rozvíjely na poli hudby, medicíny a dalších odvětví, což by dle doktoranda stálo za další bádání, které by však už nebylo téma translatologické.

11: 05 – 11:20: Doktorand reaguje na posudky oponentů. Podotýká, že je těžké najít definici národní literatury jako takové, u té katalánské je to obzvláště komplikované, čehož jsou si vědomi i samotní Katalánci. Doktorand se držel argumentů z posledních let, kdy se rozlišuje katalánská literatura a katalánská kultura (popř. i literární dějiny Katalánska). Katalánský autor je dle doktoranda vnímám jako autor píšící katalánsky a je podstatný pohled samotného autora, jak chce být vnímán. Podstatný je tedy jazyk, ve své disertační práci používá označení katalánky psaná literatura. Dále reaguje na podnět týkající se vlivu institucí, které jsou dalším aktérem v překladatelském procesu. Pro doktoranda jsou překladatelé stěžejní hybatelé překladatelského procesu, kdy nabízejí texty k překladu a sprostředkovávají kulturní výměnu. Rovněž zmínil existenci českých překladů katalánských autorů ze španělské předlohy..

Vyjadřuje se k vlivům pronikání katalánské literatury do českého prostředí.

11:20 – 11:34: Oponenti debatují s doktorandem a školitelkou o tom, co to je velká literatura. Juan Antonio Sancház podotýká, že často největší literatury nemusí být ty nejlepší. Zmínuje rovněž pozici portugalské literatury a její pronikání do českého prostředí.

Doktorand dále reaguje na podnět z posudku, jaká by se změnilo postavení autorů, kdyby existovalo samostatné Katalánsko. Uvádí případ andorrských autorů, kteří jsou takto označováni a přijímáni. U katalánských autorů to pravi, často jsou dokonce označováni za autory španělské. Vnímání katalánských autorů v českém prostředí je často na pozadí Španělska. Do debaty se zapojil i člen komise Miguel Cuenca, který se ptá doktoranda na tematiku přímých překladů z katalánštiny. Zajímá ho, jaké faktory zde hrají roli. Nabízí se porovnání s překlady z jiných malých a středněvelkých jazyků. Doktorand zdůrazňuje důležitost vazbu na vyúky příslušného jazyka, která je klíčová.

11:34: Předseda komise, se dotazuje, zda jsou autoři posudků

spokojeni s reakcemi doktoranda na jejich podněty.

11:35: Předseda komise zahájil hlasování komise o výsledku obhajoby (v nepřítomnosti zapisovatelky a doktorandky).

11:45: Předseda komise doktoranda seznámil s výsledkem obhajoby. Dodal, že s výsledkem „prospěl“ souhlasili všichni členové komise.

Dr. Šotolová opustila jednání 11:08.

Shrnutí vedoucí práce: Kromě badatelského přínosu práce otevírá prostor pro další bádání. Práce odpovídá soudobým požadavkům v oblasti translatologie. Pro případnou publikaci se doporučuje rozšířit metodologický základ práce.

Celkové hodnocení: prospěl

Klasifikace obhajoby: prospěl/a (P)

Předseda komise: Svoboda Tomáš, doc. PhDr. Bc., Ph.D.

Členové komise: Králová Jana, prof. PhDr., CSc.

Cuenca Drouhard Miguel Jose, Mgr., Ph.D.

Byl/a jsem seznámen/a s protokolem:.....